

گاهنامه خبری – تحلیلی «آفریقا»

شماره ۷

نیمه دوم تیر ۱۳۹۹

صاحب امتیاز: مرکز مطالعات آفریقا (دانشگاه تربیت مدرس)

مدیر مسئول: دکتر سیروس احمدی نوحدانی

سر دبیر: دکتر میثم میرزائی تبار

مدیر اجرایی: دکتر مجید رسولی

سرمقاله

به نام خدا

آفریقا سرزمین فرصت‌ها

آفریقا قاره‌ای کهن و تاریخی است که به دلیل سرمایه‌ها و میراث شناخته شده آن، جایگاه ویژه‌ای در تاریخ فرهنگی و تمدنی بشر دارد. سهم این قاره پهناور و ژئوپلیتیک - که دومین قاره بزرگ جهان از حیث مساحت و جمعیت به شمار می‌آید-، در تاریخ جهان، زمانی مشخص می‌شود که بتوان تصویری دقیق از وضعیت تاریخی آن سرزمین ارائه کرد. وجود تمدن‌های شناخته شده‌ای همچون تمدن مصری، تمدن کارتاژی، تمدن اکسوم، تمدن‌های نوبیه، امپراتوری‌های شناخته شده پادشاهی ساحل (کانم بورنو)، امپراتوری سونگهای، زیмбаوه کبیر، قلمرو کنگو و یا حتی تمدن شیرازی‌ها در شرق آن موجب شده است تا بسیاری از مورخان این قاره را گهواره تمدن جهانی بنامند. افزون بر این تاریخ غنی، تنوع فرهنگی این سرزمین هم موجب شده است تا «سرزمین شگفتی‌ها» و «قاره فرصت‌ها» نام بگیرد. در لابلای تاریخ پر فراز و فرود این قاره شگفتی‌ها، بخش‌های شمال و شرق آن با تمدن ایرانی پیوندی عمیق دارد. حضور مهاجران، تاجران و اندیشه‌ورزان ایرانی به ویژه در سرزمین‌های شمالی و شرقی و به شکلی محدود در غرب این قاره پهناور، میراث مشترک تاریخی را خلق کرده است که می‌توان تبلور آن را در تمدن شیرازی‌های شرق آفریقا جستجو کرد. بن‌مایه‌های فرهنگ بوشهری، بلوچی و شیرازی نه تنها در سبک زندگی، بلکه در لایه‌های پنهان اجتماعی آفریقایی‌ها نیز قابل بررسی و استناد است. صرف‌نظر از دین اسلام و حیات مسلمانی و ظرفیت‌های مذهبی و طریقتی (صوفیه) که بیشترین سهم را در پیوستاری فرهنگ آفریقا و ایران ایفا کرده است، آرمان‌ها و ظرفیت‌های ادبی مشترک همگرایی‌هایی سیاسی به ویژه بعد از انقلاب اسلامی و تبلور آن در جریان‌های آزادی‌خواهانه و ضد استعماری آفریقا هم شتابی مضاعف بخشیده است. بر این اساس، انتظار می‌رود از قرن 21 میلادی که آفریقا با گام نهادن پرشتاب در عرصه‌های اقتصادی و سیاسی این قرن را به نام خود ثبت کرده است، بتواند بیشترین تعامل را میان کشورهای آفریقایی به ویژه مسلمانان رقم بزند. حال سوال اینجاست در این فرآیند، سهم ایرانیان در هزاره آفریقا چیست؟ ایرانیان و جوامع دانشگاهی ایرانی چه راهبردی در قبال مطالبات کشورهای مسلمان آفریقا دارند؟ آیا اساساً جامعه دانشگاهی داخلی در برنامه‌های آتی خود به سرزمین فرصت‌ها توجه کرده است؟ ناظر به استقبال گرم کشورهای آفریقایی از ایرانی‌ها و پیوستاری تاریخی آنان که برخاسته از اعتماد طرفینی است، می‌توان آینده‌ای متفاوت را در تاریخ این سرزمین رقم زد؟ این اتفاق نمی‌افتد مگر با همت بلند طرفینی و فرصت شناسی تاریخی میان اندیشمندان و سیاست‌ورزان ایرانی و آفریقایی و به نظر می‌رسد سهم «مرکز مطالعات آفریقا» در دانشگاه تربیت مدرس در شناسایی این فرصت‌ها بسیار تعیین کننده می‌تواند باشد.

دکتر فاطمه جان احمدی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس و عضو شورای پژوهشی مرکز مطالعات آفریقا

امضای تفاهم‌نامه «مرکز مطالعات آفریقا» و «مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران»

وی با اشاره به شرایط تحریمی کشور افزود: در حال حاضر فضای مناسبی برای ایران جهت حضور در آفریقا فراهم است و ضرورت دارد تا در شرایط اقتصادی کنونی و فضای تحریمی کشور، وارد عرصه فعالیت و همکاری با کشورهای آفریقایی شویم. آفریقا فضایی است که به خوبی می‌تواند تولیدات ایران اعم از تولیدات صنعتی، خدماتی، علمی، فکری و... را جذب کند.

سرپرست مرکز مطالعات آفریقا با ابراز تأسف از اینکه در چند سال گذشته از فرصت توسعه روابط با آفریقا استفاده نشده است، عنوان کرد: اگر مجموعه کارگزاران کشور به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در قاره آفریقا توجه کنند، نتایج خوبی می‌تواند برای کشور حاصل شود.

دکتر احمدی نوحدانی مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران را یکی از مؤسسه‌های علمی خوب و تأثیرگذار کشور دانست و گفت: امیدواریم امضای تفاهم‌نامه همکاری مشترک با این مؤسسه، شروعی باشد برای اینکه دانش و معرفت علمی درباره آفریقا را در کشور ارتقاء داده و با ایجاد دغدغه نسبت به توسعه روابط با آفریقا در مسئولان، نیازهای کشور را در این زمینه برطرف کنیم.

در ادامه، دکتر عابد اکبری با ابراز خرسندی از امضای تفاهم‌نامه با مرکز مطالعات آفریقا گفت: در قاره آفریقا فرصت‌های بسیار خوبی برای ایران وجود دارد و امیدواریم در چارچوب این تفاهم‌نامه، مطالعات کاربردی و عملیاتی خوبی را درباره آفریقا انجام داده و با تلاش برای سوق دادن مطالعات به سوی این قاره، رویکرد برنامه محوری را درباره آفریقا در کشور ایجاد کنیم.

جلسه امضاء و تبادل تفاهم‌نامه همکاری مشترک میان «مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران» و «مرکز مطالعات آفریقا» دانشگاه تربیت مدرس صبح سه‌شنبه 24 تیرماه 1399 در محل مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران و با حضور دکتر عابد اکبری، مدیر عامل و دکتر علی اسمعیلی اردکانی معاون پژوهشی این مؤسسه، دکتر سیروس احمدی نوحدانی سرپرست مرکز مطالعات آفریقا، دکتر عبدالامیر نبوی مدیر گروه مطالعات سیاسی، دکتر عباس برومند مدیر گروه مطالعات فرهنگی، دکتر مجید رسولی و دکتر میثم میرزائی تبار، اعضای هیأت علمی مرکز مطالعات آفریقا برگزار شد.

در این جلسه، دکتر سیروس احمدی نوحدانی با بیان اینکه تلاش مرکز مطالعات آفریقا ایجاد شناخت و معرفت علمی درباره این قاره است، گفت: هدف ما معرفی اولویت‌ها، فرصت‌ها و روش‌های ورود به قاره آفریقا برای مسئولان و سیاستگذاران کشور است و امیدواریم اقدامات ما مؤثر واقع شده و مورد توجه قرار گیرد.

مدیر گروه مطالعات فرهنگی مرکز مطالعات آفریقا با تأکید بر لزوم شناسایی ظرفیت‌های فرهنگی ایران در آفریقا عنوان کرد: در شرق آفریقا دو گروه بزرگ اجتماعی مدعی ایرانی‌تبار بودن حضور دارند که تاریخ اسطوره‌ای خود را ایرانی می‌دانند و علاقه فراوانی به ایران دارند که باید از این فرصت استفاده کنیم.

در پایان نشست، تفاهم‌نامه همکاری مشترک میان «مرکز مطالعات آفریقا» و «مؤسسه مطالعات راهبردی و دیپلماسی دفاعی» توسط دکتر عابد اکبری و دکتر سیروس احمدی نوحدانی امضاء و تبادل شد.

منبع: پایگاه خبری دانشگاه تربیت مدرس، امضای تفاهم‌نامه همکاری میان «مرکز مطالعات آفریقا» و «مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران»، 28 تیر 1399. در: <https://www.modares.ac.ir/news/news-list/news-content?newsview=13487>

مدیرعامل مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران با بیان اینکه آفریقا فضای حیاتی برای ایران است و ضرورت دارد تا به سوی سرمایه‌گذاری و حضور در این قاره برویم، افزود: ما نیاز به عمل‌گرایی داریم. کارگزاران ما ذهنیت مبهمی درباره آفریقا دارند و باید دیدگاه‌ها را عوض کنیم و ذهنیت مسئولان را بر پایه فرصت‌های موجود در آفریقا تغییر دهیم.

وی با اشاره به قالب‌های همکاری با مرکز مطالعات آفریقا، تهیه و تدوین ماهنامه تحلیلی درباره آفریقا، تألیف کتاب‌های آفریقا و برگزاری نشست‌های تخصصی درباره تحولات این قاره از جمله چارچوب‌های همکاری دو طرف عنوان کرد.

در این جلسه دکتر عباس برومند، مدیر گروه مطالعات فرهنگی مرکز مطالعات آفریقا نیز با ابراز خرسندی از امضای تفاهم‌نامه این مرکز با مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، گفت: کارگزاران کشور تمایل به استفاده از دانشگاه‌ها داشته و دانشگاه‌ها نیز مشتاق همکاری هستند، اما زبان مشترکی در این زمینه وجود ندارد. در چنین شرایطی، نقش واسطه‌ها برای ایجاد زبان مشترک بیشتر می‌شود و ابرار معاصر تهران یکی از واسطه‌های خوب در این زمینه و در ارتباط با ایجاد زبان مشترک درباره آفریقا است.

وی افزود: بسیاری از رقبای ایران در قاره آفریقا حضور دارند و حوزه فرهنگی و دانشگاهی عرصه خوبی برای ورود کشور به این قاره است.

تفاهم‌نامه همکاری میان «مرکز مطالعات آفریقا» و «انتشارات پاپلی» امضاء شد

مجازی با حضور دکتر سیروس احمدی نوحدانی، سرپرست مرکز مطالعات آفریقا و دکتر محمدحسین پاپلی یزدی، مدیر مسئول انتشارات پاپلی به امضای طرفین رسید.

تفاهم‌نامه همکاری مشترک میان «مرکز مطالعات آفریقا» دانشگاه تربیت مدرس و «انتشارات پاپلی» سه شنبه 10 تیرماه 1399 به دلیل رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی و مقابله با شیوع ویروس کرونا در قالب جلسه

... است. مدت اعتبار تفاهم‌نامه نیز 2 سال و با توافق طرفین، قابل تمدید است.

لازم به ذکر است، «انتشارات پاپلی» از سال 1383 تاکنون در مشهد اقدام به چاپ و انتشار بیش از 95 کتاب دانشگاهی، پژوهشی، علمی، تاریخی، تحقیقی و عمومی کرده و شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی، کشوری و استانی، تشکیل جلسات نقد و بررسی آثار منتشر شده، ایجاد کانونی برای ویراستاران، برگزاری جشن‌های رونمایی از کتاب‌ها و... از جمله فعالیت‌های این انتشارات است. بسیاری از کتاب‌های انتشارات پاپلی به چاپ‌های مجدد رسیده است.

منبع: پایگاه خبری دانشگاه تربیت مدرس، امضای تفاهم‌نامه همکاری میان "مرکز مطالعات آفریقا" و "انتشارات پاپلی"، 22 تیر 1399. در:

<https://www.modares.ac.ir/news/news-list/news-content?newsview=13466>

محورها و زمینه‌های همکاری در این تفاهم‌نامه شامل چاپ و انتشار کتاب، همکاری‌های علمی آموزشی؛ برگزاری سمینارها، نمایشگاه‌ها، نشست‌ها و همایش‌های علمی مشترک؛ برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و

انتصاب‌های جدید برای سه عضو مرکز مطالعات آفریقا

موسوی شفائی و دکتر عباس برومند اعلم در مسئولیت‌های جدید آرزوی موفقیت کرد.

منبع: صفحه مرکز مطالعات آفریقا در پرتال دانشگاه تربیت مدرس، انتصاب‌های جدید برای سه عضو مرکز مطالعات آفریقا + پیام‌های تبریک، 29 تیر 1399. در:

<https://www.modares.ac.ir/index.jsp?fkeyid=&siteid=59&pageid=28555&newsview=13499>

براساس احکام جدید صادر شده از سوی ریاست دانشگاه تربیت مدرس، خانم دکتر فاطمه جان احمدی، عضو شورای پژوهشی مرکز مطالعات آفریقا به عنوان «مشاور رئیس دانشگاه در امور زنان و خانواده»؛ دکتر سید مسعود موسوی شفائی، عضو شورای پژوهشی این مرکز به عنوان «مدیر امور آموزشی دانشگاه تربیت مدرس»؛ و دکتر عباس برومند اعلم عضو شورای پژوهشی و مدیر گروه مطالعات فرهنگی مرکز مطالعات آفریقا به عنوان «مدیر گروه دروس مدرسی» منصوب شدند.

دکتر سیروس احمدی نوحدانی، سرپرست مرکز مطالعات آفریقا در پیام‌هایی جداگانه این انتصاب‌ها را تبریک و برای خانم دکتر فاطمه جان احمدی، دکتر سید مسعود

اصلاحات در قوانین کیفری سودان و تظاهرات مخالفان

است با برداشتن برخی محدودیت‌های شاخص در این خصوص که به دوران زمامداری عمر البشیر، دیکتاتور سابق این کشور باز می‌گردد، عملی شود.

این اصلاحات با مخالفت مردمی گسترده‌ای مواجه شده و تعدادی از گروه‌های سیاسی نیز بیانیه‌هایی در مخالفت با این اصلاحات منتشر کرده و خواهان واگذاری قوانین جنجالی به یک نهاد حاکمیتی منتخب شده‌اند.

این اصلاحی که شورای حاکمیتی انتقالی سودان آن را تصویب کرده و در روزنامه رسمی منتشر کرده است، شامل دادن آزادی تولید و نوشیدن شراب به غیرمسلمانان می‌شود.

این قوانین به زنان اجازه می‌دهد تا کودکانشان را بدون مشورت با همسر از کشور خارج کنند که این قانون در گذشته وجود نداشت. دولت همچنین ماده خروج از دین که به دلیل آن، فرد خارج شده از اسلام به اعدام محکوم می‌شد، لغو کرده و به جای آن، ماده جدیدی تصویب کرده است که براساس آن، چنین فردی به 10 سال حبس محکوم می‌شود.

این اصلاحات باعث مخالفت و خشم به ویژه در میان گروه‌ها و جریان‌های سیاسی اسلام‌گرا شده است.

منبع: خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، تظاهرات سودان در مخالفت با اصلاحات جدید در قوانین کیفری، 28 تیر 1399. در: <https://www.isna.ir/news/99042820267>

مردم سودان با برگزاری تظاهرات در شهرهای مختلف این کشور، تغییرات اعمال شده در قوانین مربوط به مشروبات الکلی را خلاف شریعت اسلام خوانده و مخالفتشان را با آن اعلام کردند.

تظاهرات‌هایی در مناطق مخالف خارطوم، پایتخت سودان و شهرهای دیگر در شمال و شرق سودان برگزار شد و شرکت کنندگان در آن اصلاحات در قوانین مربوط به شراب و خروج از دین و دیگر مسائل را محکوم کردند. تظاهرکنندگان اعلام کردند که این اصلاحات به منزله خروج از شریعت اسلامی و همسویی با درخواست‌های سکولار است. آن‌ها از مسئولان خواستند تا از "لغو قوانین شریعت اسلامی" صرف نظر کنند.

تظاهرات کنندگان شعارهای "از شرع و حدود الهی کوتاه نمی‌آییم" و "اسلام قانون اساسی امت است"، "این ملت، ملتی مسلمان است" سر دادند. آنها پلاکاردهایی را نیز در دست گرفتند که بر روی آن عبارت "دین خداوند و احکام شریعت خط قرمز است"، نوشته شده بود.

دولت سودان پس از سی سال حاکمیت قوانین اسلامی در این کشور، تصمیم دارد اجرای برخی از مجازات‌ها و محدودیت‌های ناشی از اجرای این قوانین را برای شهروندان لغو کند یا کاهش دهد.

نخستین گام در این راستا با لغو مجازات اعدام برای جرم ارتداد کلید خورد. لغو ممنوعیت مصرف مشروبات الکلی گام دیگر دولت جدید سودان در این راستا است که قرار

آموزشگاه‌های سیار دیجیتال در آفریقا

دور را در سنگال هم میسر کرده است. همه این موارد در وینار اخیر این شرکت معرفی شد.

کن هو، معاون شرکت هواوی در این باره می‌گوید: «هدف این طرح آن است که هرکسی بتواند از فناوری دیجیتال بهره‌مند شود. می‌خواهیم کاری کنیم که آموزش با کیفیت، همه‌جا، و در هر زمان، در دسترس همه باشد». برنامه «بستن شکاف» که از سوی بلژیک به اجرا درآمده نیز برای رساندن فناوری به جوامع نیازمند طراحی شده است. در این طرح، کامپیوتر، تبلت، و گوشی هوشمند در یک فرآیند بازیافت و کاربری دوباره قرار می‌گیرند.

اولیویه وندن آیدن، مدیر اجرایی این برنامه می‌گوید: «کووید-19 نوعی فقر دیجیتالی ایجاد کرده که حالا در بسیاری جوامع آشکار شده است. فرصت‌های تازه‌ای در راه است تا همه کنار هم بیایستیم و واقعا برای آنها که از قافله عقب مانده‌اند، معیار شکوفایی تازه‌ای بسازیم».

در اروپا، 22 درصد از خانه‌ها کامپیوتر و 14 درصد از آنها اینترنت ندارند، امری که امکان آموزش از راه دور را محدود می‌کند. در اسپانیا، «اتوبوس هوشمند» به کودکان کمک می‌کند تا گشت‌وگذاری در دنیای دیجیتال داشته باشند. ماریا لوییزا ملو، مدیر روابط عمومی شرکت هواوی در اسپانیا می‌گوید: «هواوی 20 سال است که در اروپا کار می‌کند. و پروژه اتوبوس هوشمند یک طرح پیشرو است که خود ما در کشورمان، اسپانیا راه‌اندازی کرده‌ایم، اما همین طرح به دیگر کشورهای اروپایی نظیر پرتغال، بلژیک و لوگزامبورگ هم صادر شده است».

منبع: یورونیوز، آموزشگاه‌های سیار دیجیتال؛ راه تازه آموزش کار با کامپیوتر در آفریقا، 2020/07/16. در: <https://per.euronews.com/2020/07/16/digitracks-in-africa-during-pandemic>

نیمی از ساکنان کره زمین هنوز به اینترنت دسترسی ندارند. اکثر جمعیت آفریقا نیز از آن جمله‌اند و این شکاف بهره‌مندی از اینترنت، با شیوع کرونا آشکارتر هم شده، چرا که با تعطیلی مدارس، بسیاری از دانش‌آموزان آفریقایی راه دیگری برای ادامه تحصیل ندارند.

اما کامیونت‌های دیجیتالی سیار ملقب به «دیجی‌تراک» دارند این شکاف را کمتر می‌کنند. یکی از این کامیون‌ها در کنیا معلم و دانش‌آموزان را سوار می‌کند و به آنها یاد می‌دهد چطور از کامپیوتر استفاده کنند و به جهان دیجیتال وصل شوند.

مارتین، معلم کنیایی می‌گوید: «در زمان بیماری همه‌گیر، خیلی از نوجوانان توانسته‌اند با این مهارت‌ها تحصیل را از سر بگیرند و همچنین کارآفرینان جوان هم توانسته‌اند با همین مهارت‌ها کارشان را ادامه دهند».

کارولین پنکا، اهل مولونگو در نزدیکی نایروبی پایتخت کنیا زندگی می‌کند. او که در هنرستان آرایش‌وژیبایی درس خوانده، مدتی را هم در دیجی‌تراک صرف آموختن مهارت‌های دیجیتالی تازه کرده است. او می‌گوید: «پیش از آنکه دیجی‌تراک بیاید اصلا نمی‌دانستم چطور با کامپیوتر کار کنم. برای اولین بار، به من یاد دادند چطور از آن استفاده کنم، و این تأثیر بسیار زیادی روی من گذاشت. امروز، کارها را با استفاده از فناوری انجام می‌دهند و مثل قبل نیست. و همین، کارها را خیلی آسانتر کرده است».

کارولین فعلا فقط یک تلفن هوشمند دارد اما طرح‌هایی پیش‌بینی شده تا شهروندان کنیایی هم بتوانند به کامپیوتر دسترسی داشته باشند.

دیجی‌تراک، بخشی از طرح شرکت هواوی موسوم به تک‌فورآل (یا فناوری برای همه) است. این طرح همچنین به یاری محصلان آفریقایی جنوبی آمده، و آموزش از راه

امضای توافقنامه برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی میان موریتانی و ژاپن

سفیر ژاپن نیز ضمن تأکید بر حمایت از تلاش‌های دولت موریتانی گفت: این کمک مالی شامل تجهیزات پزشکی، آمبولانس، تختخواب واحدهای مراقبت‌های ویژه، مانیتورهای نظارتی اتاق بیمار به منظور بررسی وضعیت بیماران در بیمارستان‌های نواکشوت و دیگر شهرها برای مبارزه با موارد جدید بیماری کووید-19 می باشد.

منبع: سفارت جمهوری اسلامی ایران در موریتانی

توافقنامه برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی 25 تیرماه میان موریتانی و ژاپن به امضا رسید. این توافقنامه بخشی از برنامه حمایتی ژاپن در مقابل بیماری همه گیر کووید-19 است که توسط عبدالعزیز ولد داهی، وزیر اقتصاد و صنعت و آهارا نوریو سفیر ژاپن در موریتانی امضاء شد. به موجب این توافق کمک مالی شامل 100 میلیون یورو یا حدود 35 میلیون اوقیه (850 هزار یورو) برای مبارزه با بیماری کرونا به موریتانی تعلق می گیرد.

وزیر اقتصاد و صنعت موریتانی گفت: رویکرد کنونی که نشانه عمق روابط نزدیک موریتانی و ژاپن است، امکان دستیابی به تجهیزات و مواد پزشکی و نگهداری و آموزش نیروی انسانی و مشاوره و تخصص بی‌شماری که بخش بهداشت به آن احتیاج دارد را فراهم می کند.

هفته پر کار یک سفیر ایرانی در آفریقا

شده آمادگی خود را برای همکاری و مکتوب نمودن موارد ذکر شده اعلام کرد.

دیدار با وزیر نفت و انرژی سنگال

دکتر دهشیری 27 تیر 1399 با محمدمو مختار سیسه، وزیر نفت و انرژی سنگال دیدار و موضوعات مختلفی در حوزه‌های نفت، گاز و انرژی برای ترسیم رئوس روابط در

دیدار با وزیر کشاورزی و توسعه روستایی سنگال دکتر محمدرضا دهشیری، سفیر جمهوری اسلامی ایران در سنگال 26 تیر 1399 در راستای ترسیم همکاری‌های کشاورزی و تعیین رئوس آن برای زمینه سازی برگزاری پنجمین کمیسیون مشترک با موسی بالده، وزیر کشاورزی و توسعه روستایی سنگال دیدار کرد. کشت فراسرزمینی، آمادگی بخش خصوصی و دولتی جمهوری اسلامی ایران برای سرمایه‌گذاری و همکاری در این حوزه، معرفی توانمندی‌های صنعتی ایران در تولید انواع تراکتور، ماشین‌آلات کشاورزی و صنایع فراوری و خشک سازی میوه‌جات محلی، همکاری‌های تحقیقاتی، صادرات و واردات برخی محصولات کشاورزی (بادام زمینی، بادام هندی، کنجد و گندم) از اهم موضوعات مطرح در این دیدار بود. وزیر کشاورزی سنگال با استقبال از موارد طرح

به ارسال بار و بهره‌مندی از خدمات حمل و نقلی این شرکت و لزوم ارائه قیمت‌های مناسب، جلوگیری از نوسانات قیمتی و کاهش مدت زمان حمل بار از بندر عباس به داکار تبادل نظر صورت گرفت. نمایندگان شرکت حمل و نقل دریایی مسینا علاقمندی این شرکت را برای توسعه همکاری‌ها و همچنین ارائه قیمت‌های مناسب اعلام داشتند. همکاری در بازاریابی و امکان تهاثر کالا از دیگر موضوعات مورد گفتگو بود. براساس اعلام این نمایندگان، شرکت «بارآوران» در تهران و بندر عباس نماینده رسمی مسینا در ایران هستند.

منبع: سفارت جمهوری اسلامی ایران در سنگال

برگزاری پنجمین کمیسیون مشترک دو کشور و همچنین برنامه پنجاهمین سالگرد برقراری روابط رسمی دو کشور (اردیبهشت 1400) مطرح و مورد گفتگو قرار گرفت. وزیر نفت و انرژی سنگال با استقبال از موارد طرح شده برای پیگیری در این زمینه قول مساعد داد.

دیدار با نمایندگان شرکت حمل و نقل دریایی مسینا در دیداری که 30 تیر 1399 سرژیو پزولو و عبدالهی انگوم، نمایندگان شرکت حمل و نقل دریایی مسینا در سنگال با دکتر محمدرضا دهشیری در داکار صورت گرفت در مورد همکاری بیشتر و ترغیب بازرگانان ایرانی

انتشار مقاله سفير ايران در روزنامه سنگالی

دکتر دهشیری در این مقاله با ذکر چالش‌ها و فرصت‌های شیوع کرونا و بررسی ویژگی‌های چند بعدی جهان پس از کرونا در ابعاد سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، علمی، ژئوپلیتیکی و رسانه‌ها و فضای مجازی به تحلیل سیاست خارجی و تحولات دیپلماتیک ایران در این دوران پرداخته است.

La source: le quotidien, Opinion de l'ambassadeur Deshiri : La politique de l'Iran pour l'après-Covid-19, 6 juillet 2020. la porte: <https://www.lequotidien.sn/opinion-de-lambassadeur-deshiri-la-politique-de-liran-pour-lapres-covid-19/>

مقاله دکتر محمدرضا دهشیری، سفير جمهوری اسلامی ایران در داکار با عنوان «بررسی سیاست خارجی ایران در دوره پساکرونا» 6 ژوئیه 2020 میلادی (16 تیر 1399) در روزنامه فرانسوی زبان «Le Quotidien» چاپ سنگال منتشر شد.

تحلیل‌های روز آفریقا

در لیبی چه می‌گذرد؟

در سال 2014 میلادی، درگیری نظامی دیگری در لیبی آغاز شد. نخست، این جنگ میان دولت طبرق و دولت کنگره ملی مستقر در طرابلس بر سر کنترل بر سرزمین و منابع نفتی کشور آغاز شد. دولت طبرق، مستقر در شرق لیبی به رهبری ژنرال خلیفه حفتر، و با حمایت ارتش ملی لیبی و نیروی هوایی مصر و امارات متحده عربی به دولت کنگره ملی حمله کرد. دولت ملی مستقر در غرب لیبی با حمایت شبه نظامیان، قطر، سودان و ترکیه از موضع خود در طرابلس دفاع کرد. در ماه مه سال 2016 میلادی، دولت ملی موفق شد، مناطقی را که در اختیار داعش قرار داشت، پس گیرد. در آوریل سال 2019 میلادی، دولت حفتر عملیات تهاجمی غربی را برای تسلط بر طرابلس آغاز کرد. در بحران جدید لیبی، بیش از 500 نفر کشته شده اند.

لیبی که بزرگترین ذخایر نفتی آفریقا را در اختیار دارد، از مشارکت در پیمان کاهش تولید نفت اوپک معاف است. تولید نفت لیبی هرگز به سطح 1,6 میلیون بشکه در روز پیش از انقلاب بازنگشته و تا زمانی که میان ارتش ملی لیبی ژنرال حفتر و دولت وفاق ملی سراج آتش بس برقرار نشود، احیا نخواهد شد.

Источник: pravda.ru, Гражданская война в Ливии: причём тут остальной мир?, 10.07.2020. дверь:

<https://www.pravda.ru/world/1510426-Livia/>

مترجم: شادی اصغری

سمنوف، کارشناس شورای روسیه در امور بین الملل، در یادداشتی درباره اوضاع جاری در لیبی می‌نویسد: جنگ داخلی نه ساله در لیبی وارد موج جدیدی شده است. مصر از آمادگی اش برای اعزام نیرو به خاک این کشور سخن گفته است. از مدتها پیش، ترکیه نیز مشارکتش در جنگ داخلی لیبی را کتمان نمی‌کند. در این میان، رئیس جمهور ترکیه از حضور این کشور در شعاع مناقشه سخن می‌گوید.

لیبی یک کشور تاریخی و قدیمی است. این کشور در افریقای شمالی واقع است و چهارمین کشور پهناور قاره افریقا بشمار می‌رود. لیبی از شرق با مصر، از جنوب با سودان، چاد، نیجر و از غرب با الجزایر و تونس هم مرز است. لیبی به سه منطقه اصلی به نام های «اقلیم طرابلس»، «فزان» و «برقه» تقسیم می‌شود.

جنگ داخلی یا انقلاب سال 2011 میلادی لیبی که با نام انقلاب 17 فوریه نیز شناخته می‌شود، از اواسط فوریه سال 2011 میلادی و در پی اوج اعتراضات خیابانی مخالفان و سپس، شورش سراسری علیه حکومت لیبی و رهبر آن آغاز شد. ادامه این خشونت ها با درگیری و سرکوبی شدید همراه بود و در نهایت، در اکتبر سال 2011 میلادی، با سرنگونی حکومت معمر قذافی به پایان

رسید.

آفریقا؛ عرصه جدید رقابت ترکیه و یونان

وفاق ملی لیبی مستقر در شرق، مجلس نمایندگان این کشور است. قوه مقننه که از آن به عنوان "مجلس نمایندگان لیبی" یاد می شود، در سال 2014 ایجاد شده تا مسئولیت موقت حکمرانی بر کشور را تا زمان نگارش قانون اساسی جدید این کشور بر عهده بگیرد. این مجلس به بهانه "انتصابی بودن" و حمایت از اسلام گرایان، از شناسایی دولت وفاق ملی لیبی خودداری و هنگامی که شبه نظامیان افراطی بر طرابلس غلبه کردند، مجلس نمایندگان به شهر شرقی توبروک نقل مکان کرد. سخنگوی مجلس، صالح، رئیس دولت رقیب است و ژنرال سابق خلیفه حفتر را برای رهبری ارتش ملی لیبی در سال 2014 به خدمت گرفته است، و از آن به عنوان نیروی مسلح رسمی این کشور یاد می کند. هرچند که کارشناسان معتقدند که مجلس نمایندگان کنترل کمی روی حفتر دارد.

نیکوس دندیاس طی دیدارش با رییس مجلس لیبی در بنغازی، با محکوم کردن ترکیه به ایجاد ناامنی در لیبی، از موضع مکرون، رئیس جمهور فرانسه که اعلام کرده بود ترکیه به دلیل نقش خود در جنگ لیبی شامل انتقال تروریست ها و تامین مالی و تسلیحاتی آن ها، "مسئولیت کیفری" دارد، حمایت کرد. در این دیدار اعلام شد "ما توافق کردیم که ترکیه برای آنچه امروز در لیبی اتفاق می افتد، مسئولیت تاریخی دارد، همان طور که رئیس جمهور مکرون تاکید کرد. واردات مزدوران از سوریه و نقض تحریم تسلیحاتی توسط آنکارا، موضوعاتی نیستند که بتوان از کنار آن ها به راحتی گذشت". دندیاس همچنین فاش کرد که مذاکراتی درباره افتتاح کنسولگری یونان در بنغازی در راستای تشویق تجارت بین یونان و لیبی و جایگزین کردن محصولات ترکیه ای در جریان است. وی در این مورد گفت: "ما در مورد آینده روابط

از سال 2011 و با سقوط قذافی، لیبی در وضعیت نابسامانی به سر می برد. ساختار قبیله ای، حضور گروه های تروریستی، وجود منابع عظیم انرژی و دخالت های قدرت های منطقه ای و فرامنطقه به این شرایط دامن زده است. علاوه بر وجود سه جریان متعارض داخلی شامل دولت وفاق ملی به رهبری سراج، ارتش آزاد به رهبری ژنرال حفتر و مجلس نمایندگان لیبی به ریاست عقیده صالح، که هر سه خود را نماینده مردم لیبی می دانند، کشورهای دیگری از جمله قطر، ترکیه، ایتالیا، روسیه و ایالات متحده، به همراه تعدادی از بازیگران مسلح غیر دولتی در عرصه ی جنگ داخلی لیبی به شدت فعال هستند. بازیگر جدیدی که به این جمع اضافه شده است یونان است. این یادداشت به کنش های تازه یونان در عرصه لیبی پرداخته و به دنبال پاسخگویی به این سوال است که انگیزه های آن برای ورود به منازعه پیچیده لیبی چیست؟

پس از سفر غافلگیرانه وزیر امور خارجه یونان، نیکوس دندیاس به لیبی، خبرهایی مبنی بر افتتاح قریب الوقوع کنسولگری یونان در شهر بنغازی منتشر شد. وی در این سفر گفت: "خوشحالم که امروز، اینجا در لیبی، در کنار رئیس تنها نهاد منتخب این کشور، رییس مجلس نمایندگان لیبی، عقیده صالح عیسی، که ما قبلا در یونان افتخار میزبانی او را داشتیم ایستادم." دندیاس ضمن اینکه خواستار خروج همه نیروهای خارجی از لیبی شد، تأکید کرد که بحران لیبی باید با روند کار برلین و ابتکار عمل رئیس جمهور مصر السیسی مدیریت شود. وی افزود: "این شرط لازم برای صلح و ثبات است." وزیر خارجه یونان توضیح داد که این کشور به اجرای تحریم تسلیحاتی در لیبی "کمک می کند" و آماده کمک های "بسیار بیشتر است." گفتنی است جریان مخالف دولت

یونان و لیبی صحبت کردیم. ما در مورد امکان ایجاد کنسولگری یونان در بنغازی به توافق رسیدیم که معاملات تجاری را تسهیل می کند. لیبی مصمم است تا محصولات ترکیه را با محصولات دیگری که از اروپا و به ویژه یونان وارد می شوند، جایگزین کند."

این اظهارات ضد ترکیه ای وزیر خارجه یونان، نشان از سر باز کردن دوباره اختلافات تاریخی دو کشور، که به واسطه تنش‌های اخیر حوزه انرژی مدیترانه شدت گرفته، دارد. آتن و آنکارا از جنگ جهانی اول به بعد، دارای اختلافات دیرینه ای بر سر تعدادی از جزایر سنگی در دریای مدیترانه، بهره برداری از منابع احتمالی نفت و گاز در نزدیک سواحل قبرس و خود مساله جزیره قبرس هستند. قبرس در سال 1974 میلادی با ورود ارتش ترکیه به دو بخش یونانی نشین (جنوبی) و ترک نشین (شمالی) تقسیم گردید و از آن زمان تمام تلاش‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد برای حل این مساله و اتحاد مجدد دو بخش جزیره قبرس با شکست مواجه شده است. آتن و آنکارا بارها یکدیگر را به کارشکنی در روند مذاکرات حل مسئله قبرس که با نظارت نماینده ویژه سازمان ملل متحد برگزار می گردید و مدتی است که به علت اوج گرفتن اختلافات دو طرف برگزار نمی شود، متهم می کنند. افزایش روند توسعه روابط آنکارا و مسکو در این اواخر نیز یکی دیگر از علل افزایش تنش میان دو کشور و حتی میان یونان و روسیه گردیده است. آتن و آنکارا بطور مرتب یکدیگر را به نقض حریم هوایی یکدیگر متهم می کنند. وزیر امور خارجه ترکیه اخیرا اعلام کرد: وزیر دفاع یونان فردی "بی مسئول" و "تند مزاج" است و این جایگاه برای او مناسب نیست. این اظهار نظر وزیر خارجه ترکیه در واقع در پاسخ به ادعای وزیر دفاع یونان در مورد "دستور مستقیم" دستگیری دو سرباز یونانی توسط رجب طیب اردوغان بود. در همین حال وزیر امور

خارجه ترکیه نیز گفته است: یونان بر خلاف قوانین بین المللی از استرداد 8 نظامی ترکیه در کودتای نافرجام این کشور دست داشته و به یونان فرار کرده اند، خودداری می کند.

در خصوص علل ورود یونان به جبهه لیبی باید در وهله اول به رقابت‌های این کشور در حوزه انرژی مدیترانه با آنکارا اشاره کرد. گفتنی است در طول پنج سال گذشته، دریای مدیترانه شرقی شاهد اکتشافات مهم منابع نفت و گاز در یونان، قبرس و فلسطین اشغالی بوده است؛ اما کشف میادینی مانند "زهر" مصر که بزرگ‌ترین میدان گازی مدیترانه است و می تواند مصر را به یکی از قطب‌های انرژی منطقه تبدیل کند، نقش تعیین کننده ای در معادلات امنیتی منطقه پیدا کرده است. در همین حال در آگوست (مرداد) امسال علی‌رغم همه مخالفت‌های ترکیه، اجلاس چهار جانبه گاز دریای مدیترانه با شرکت وزرای انرژی یونان، قبرس، رژیم صهیونیستی و آمریکا در آتن برگزار شد. با وجود حضور اکثر کشورهای منطقه در این اجلاس، ترکیه به این نشست دعوت نشد. برای اردوغان این اقدام به‌عنوان توطئه ای علیه کشورش قلمداد شد و در واکنش به آن، علاوه بر افزایش عملیات اکتشافی (به‌خصوص در اطراف قبرس) اقدام به انعقاد توافقی امنیتی - نظامی با لیبی همچنین تفاهم نامه ای برای تأمین حقوق حفاری در دریای مدیترانه کرد. علاوه بر این نباید فراموش کرد که برای آتن حفظ مرز دریایی در شرق لیبی برای اجتناب از برخورد با دولت ملی این کشور از اهمیت ویژه ای برخوردار است. توافق نامه جدید یک روند عجیب و غریب را برای نقشه‌برداری از مرزهای دریایی بین ترکیه و لیبی تعیین می‌کند، که نه همسایه هستند و نه مرز مشترکی دارند. به گفته مقامات یونان، خطوط ترسیم‌ی در این توافق، به منطقه اقتصادی جزیره "کرت" یونان تجاوز کرده و همچنین نقض توافق‌نامه

الصخيرات که سند مشروعيت دولت طرابلس است را به‌دنبال دارد؛ لازم به‌ذکر است در تاريخ 17 دسامبر 2015 (26 آذر 1394) با حمايت سازمان ملل متحد، شورای ریاست جمهوری براساس توافق‌نامه سياسي ليبي در شهر صخيرات مراکش تشکیل شده و دولت وفاق ملی ليبي به رهبری فائز السراج به‌عنوان دولت مشروع ليبي و نماينده مردم این کشور اعلام شد.

در همين راستا، دندياس در دیدار با مقامات ليبي درباره آن چه تعيين "مرزهای دریایی بين دو کشور مدیترانه ای" خواند که براساس قوانين بين المللی پایه گذاری می شود و "نه تمایلات توسعه طلبانه ترکیه" که برای "سرقت فضای دریایی یونان" با اخوان المسلمین موافقت نامه امضا کردند، گفتگو کرد. وی گفت: "ما همچنين در مورد تعيين مرزهای دریایی بين یونان و ليبي مذاکره خواهیم کرد، نه در چارچوبی غيرقانونی مانند تفاهم نامه سراج - اردغان، بلکه در چارچوب قوانين بين المللی و پیگیری موارد مربوطه مذاکرات بين یونان و ليبي در سال 2010." گرچه ریشه اختلافات دو کشور یونان و ترکیه

به دوران عثمانی بر می گردد ولی این دو کشور بر سر مسائل مختلفی در دوران کنونی نیز دارای اختلافات شدیدی هستند. در حال حاضر ترکیه و یونان دارای تنش های گسترده ای بر سر مساله کشف منابع نفت و گاز در سواحل قبرس می باشند و آنکارا بارها اعلام کرده است که بدون مشارکت ترک های قبرس، اجازه بهره برداری از این منابع را نخواهد داد. به نظر می رسد اختلافات یونان و ترکیه بار دیگر شعله ور شده و دو کشور این بار زمین بازی ليبي را به عنوان عرصه ای برای رقابت در نظر گرفته اند. آتن اکنون با حمايت از جریان مخالف سراج، یعنی مجلس نمايندگان ليبي، تلاش می کند تا جبهه ای تازه برای رقابت با آنکارا این بار در سرزمین بحران زده ليبي باز کند تا از این طریق مسیری برای دستیابی به منابع انرژی مدیترانه بیابد.

منبع: موسسه آینده پژوهی جهان اسلام، ليبي عرصه تازه رقابت ترکیه و یونان، 15 تیر 1399. در: <https://b2n.ir/058357>

اسرائیل و سد رنسانس

ابزارها برای تحقق هدف بزرگ خود یعنی برپایی «اسرائیل بزرگ» از نیل تا فرات می داند. یکی از اصول ثابت امنیت ملی مصر و یکی از ارکان اصلی دکترین راهبردی مصر این بوده است که باید با هرچیز که دسترسی مصر به آب نیل را کاهش دهد یا متوقف کند، با شدیدترین شکل برخورد کرد. ظاهراً این حساسیت در امضای توافقنامه اصولی درباره سد رنسانس در سال 2015 رعایت نشد و به این ترتیب راه به روی اتیوپی باز شد تا با جدیت به احداث این سد ادامه دهد که برای امنیت آبی مصر فاجعه بار محسوب می شود.

سیطره بر آب رودخانه نیل، در رأس اهداف قدرت هایی بوده که در صدد محاصره مصر و بی ثبات و ناامن کردن آن و سیطره بر مصر به عنوان دروازه سیطره بر منطقه کشورهای عربی بوده اند. در رأس این قدرت ها، اسرائیل و حامی آن آمریکا هستند که اسیر اهداف اسرائیل شده است.

مسئله آب همیشه یکی از ارکان راهبرد اسرائیل و سیاست های آن در خصوص کشورهای حوزه نیل و آفریقا به ویژه اتیوپی بوده است. اسرائیل سیطره بر منابع آب کشورهای عربی را بخشی از امنیت ملی خود و یکی از

حضور اسرائیل در آفریقا و دیگر کشورهای پیرامون منطقه عربی بر اساس دکترین امنیت اسرائیل صورت می گیرد که دیوید بن گورین آن را تحت عنوان «هم پیمانی پیرامونی» معرفی کرد. محور این سیاست را محاصره امنیت ملی مصر و دیگر کشورهای عربی از طریق برقراری روابط نزدیک با کشورهای پیرامون منطقه عربی و شکستن انزوای سیاسی اسرائیل تشکیل می دهد.

اتیوپی زمانی که ساخت سد رنسانس را آغاز کرد، آن را با ویژگی های سد احدائی در کشوری که آبریزگاه رودخانه است نه کشوری که سرچشمه یا گذرگاه رودخانه است طراحی کرد. این مسئله نشان می دهد اهدافی که در پشت احداث این سد قرار دارد برخلاف ادعای اتیوپی، فراتر از اهداف توسعه ای است بلکه اهدافی سیاسی در پشت آن نهفته است. به این ترتیب اتیوپی به مرکز ثقل سیاسی در قاره آفریقا و تهدیدی برای امنیت ملی مصر تبدیل می شود. اتیوپی در این مسیر از حمایت جدی اسرائیل که همواره به دنبال فشردن گلوی مصر و کنترل آن بوده است، برخوردار است.

مصر اکنون در تنگنا است و جایگاه سیاسی و تاثیر منطقه ای آن کاهش یافته و دولتمردان آن به اسرائیل متمایل شده اند. همچنین رویکرد راهبردی کشورهای عربی حامی مصر به سمت اسرائیل، این خطر را برای مصر به وجود آورده است که به گروگان اهداف و جاه طلبی های کشورهای عربی حامی خود تبدیل شود که داوطلبانه اسیر اهداف اسرائیل و آمریکا شده اند. این کشورهای عربی از حامیان بزرگ اتیوپی و احداث سد رنسانس هم هستند و در حمایت از حقوق تاریخی مصر از آب نیل، گامی بر نداشته اند.

روشن است که تلاش های مصر برای حل دیپلماتیک بحران سد رنسانس به پایان خط رسیده و احتمال برخورد نظامی افزایش یافته است. شاید یک اقدام نظامی از سوی مصر، راه نجاتی برای آینده مصر و مردم آن و راهی برای به شکست کشاندن توطئه های اسرائیلی و صهیونیسم در حوزه نیل باشد که موجب احیای ابهت مصر خواهد شد. **المصدر:** محمد الشبراوی، هل طوقت إسرائيل مصر بسد النهضة؟، عربی 21، 20 يوليو 2020. فی: <https://b2n.ir/041498> مترجم: اکبر زارع زاده

روابط تجاری ایالات متحده آمریکا و آفریقا در دوران اوباما

ساخت. در این نوشتار روابط تجاری ایالات متحده و آفریقا در دوران اوباما و در آینده، این روابط در دوران ترامپ مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

اقدامات و ابتکارات

تجارت و نه کمک مبنای سیاست تجاری اوباما در قبال آفریقا را تشکیل می دهد. نکته ای که وی در مصاحبه با بی بی سی در سال 2015 بر آن تاکید کرده بود: «مردم علاقه ای به این ندارند که فقط هوادار باشند یا تحت حمایت قرار گیرند و به آنها کمک کنند، آنها به ظرفیت سازی علاقه دارند».[1] هنگامی که اوباما به قدرت رسید

بررسی مقایسه ای روابط تجاری ایالات متحده - آفریقا در دوران اوباما و ترامپ گرچه بیانگر رویکردی تجارت و توسعه محور از جانب اوباما است که خود را در ابتکارات متعددی که از سوی وی ارائه شده متبلور می سازد ولی آنچه مهم تر بنظر می رسد متغیرهای اقتصادی در سطح بین الملل است که بر میزان روابط تجاری در این دو دوره تاثیر گذار بوده است. دولت ترامپ که در ابتدای امر به بی توجهی و بی علاقه نسبت به قاره آفریقا متهم شده بود ولی در نهایت با رونمایی از ابتکار رونق آفریقا سیاست تجاری خود در رابطه با این قاره را تا حدودی مشخص

این نکته را در نظر گرفت که در کنار حکمرانی مطلوب و کمک های انسان دوستانه، موفقیت قاره آفریقا در گرو تجارت و سرمایه گذاری بیشتر در این قاره است و لذا تغییر جهت سیاست آمریکا به سمت تجارت و ارائه ابتکارهای عملگرایانه ای را در پیش گرفت [2]. سفر وی به 7 کشور آفریقایی در دوران ریاست جمهوری اش خود گواه اهتمام سیاست خارجی وی به این قاره است.

دولت اواما در کنار تعقیب چندین ابتکار جهانی در راستای منافع آفریقا اقدام به ارائه چند برنامه و ابتکار خاص آفریقایی نیز نمود. در سال 2012 دولت اواما از یک سند سیاسی تحت عنوان: استراتژی ایالات متحده نسبت به آفریقای زیر صحرا رونمایی کرد که اولویت ها را به تقویت نهادهای دموکراتیک، توسعه رشد اقتصادی، تجارت و سرمایه گذاری، پیشبرد صلح امنیت و توسعه، می داد. این سند گرچه نقطه عزیمت مهمی از اهداف سیاسی سنتی ایالات متحده در خصوص آفریقا نبود ولی نشانه هایی از تلاش های سطح بالا به منظور ترویج یک رویکرد جامع و یکدست ایالات متحده نسبت به آفریقای زیر صحرا را در خود داشت [3].

استراتژی اقتصادی دولت اواما نسبت به آفریقا بر نیاز به توسعه اموری همچون: چارچوب های نهادی، مقرراتی و حقوقی جهت توانمندسازی تجارت و سرمایه گذاری، حکمرانی اقتصادی، اقتصاد منطقه ای و همبستگی اقتصادی و ظرفیت آفریقا در دسترسی و مشارکت در بازارهای جهانی، تاکید داشت [4]. در این راستا دولت وی اقدام به ارائه ابتکارهایی همچون: کمپین انجام تجارت در آفریقا [5]، پاور آفریقا [6]، تجارت آفریقا [7] در جهت تقویت تجارت و سرمایه گذاری در این قاره نمود.

در سال 2012 دولت اواما کمپین انجام تجارت در آفریقا را با هدف تسهیل دسترسی بخش خصوصی آمریکا و شرکای بخش دولتی و خصوصی آفریقا به منابع و ظرفیت

های دولت آمریکا راه اندازی نمود. در سال 2014 نیز شورای مشورتی در خصوص انجام تجارت در آفریقا با هدف ارائه اطلاعات، تحلیل ها و توصیه ها و تشویق شرکت های آمریکایی جهت تجارت و سرمایه گذاری در آفریقا، ایجاد گردید.

از طریق ابتکار «پاور آفریقا» که در سال 2013 آغاز شد، دولت ایالات متحده به همراه ائتلافی متشکل از شرکای بیش از 130 بخش دولتی و خصوصی به دنبال دو برابر نمودن دستیابی به الکتریسیته در آفریقای زیر صحرا بود. این ابتکار که با تعهد اولیه 7 میلیارد دلاری شروع بکار کرد توانست بیش از 52 میلیارد دلار تعهدات خارجی را به همراه داشته باشد که از جمله آن می توان به بیش از 40 میلیارد دلار تعهدات بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در تولید و توزیع نیرو در سراسر آفریقای زیر صحرا اشاره کرد.

ابتکار «تجارت آفریقا» در سال 2013 با هدف کمک به کشورها جهت تقویت تجارت درون آفریقایی و بین آفریقا و ایالات متحده و همچنین جهت کاهش موانع تجارت در سراسر مرزهای این قاره ایجاد گردید. تجارت آفریقا علاوه بر کشورهای جامعه شرق آفریقا [8] که تمرکز اولیه این ابتکار بر آن بنا شده بود به پنج کشور دیگر نیز گسترش یافت. از سال 2014 مرکز تجارت و سرمایه گذاری آژانس توسعه بین المللی ایالت متحده [9] در غنا، کنیا و آفریقای جنوبی باعث تسهیل بیش از 283 میلیون دلار صادرات آفریقا به آمریکا و 140 میلیون دلار سرمایه گذاری آمریکا در آفریقا شد.

به طور کلی از سال 2008 تا 2016 تجارت در قاره آفریقا دوبرابر شد. دفاتر تجاری جدیدی در آنگولا، تانزانیا، اتیوپی و موزامبیک بازگشایی شد و حضور در غنا و بانک توسعه آفریقا افزایش یافت. آژانس توسعه و تجارت ایالات متحده [10] دفتری را در نیجریه گشود و فعالیت هایش

را در کنیا دوباره شروع کرد و طی هشت سال از 135 پروژه در 14 کشور حمایت نمود. شرکت سرمایه‌گذاری خصوصی در خارج از آمریکا [11] دفتری را کنیا، آفریقای جنوبی و ساحل عاج افتتاح نمود و به بیش از 7 میلیارد دلار تامین مالی و بیمه پروژه‌ها در قاره آفریقا متعهد شد که این تعهدات 14 میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در بخش‌های انرژی پاک، مخابرات، بهداشت، آموزش و وام‌های خرد را به همراه داشته است.

از سال 2009 تا 2016 میزان اعتبارات تخصیصی توسط بانک صادرات و واردات ایالات متحده برای آفریقای زیر صحرا نسبت به دوران هشت ساله قبل دو برابر و در سراسر قاره آفریقا 45 درصد افزایش یافته است. این بانک طی سالهای 2010-2016 بیش از 6,3 میلیارد دلار برای تامین مالی صادرات ایالات متحده به آفریقای زیر صحرا اختصاص داده است. از سال 2008 تعهدات صندوق توسعه آفریقا- آمریکا [12] برای این قاره با ورود به 8 کشور جدید رشد داشته و مدیریت پروژه‌های فعالی به ارزش 25 میلیارد دلار را بدست گرفتند. در این دوران 20 تا از شرکت‌های چالش هزاره [13] قراردادهایی را با کشورهای آفریقایی به ارزش 7,9 میلیارد دلار به امضاء رساندند که 68 درصد از کل قراردادهای این شرکت‌ها را تشکیل می‌داد [14].

میزان روابط تجاری و سرمایه‌گذاری

صادرات

طبق گزارشات مرکز آمار ایالات متحده صادرات کالای این کشور به قاره آفریقا طی سالهای 2009 تا 2016 با نوساناتی از 24 میلیارد دلار در سال 2009 به 22 میلیارد دلار در سال 2016 کاهش یافت [15]. همچنین صادرات کالای این کشور در دوره 2010-2016 به آفریقای زیر صحرا که شامل بخش‌های مختلفی همچون کشاورزی، شیمیایی، محصولات تکنولوژیک و... می‌شود گرچه بطور

کلی با میانگین رشد منفی سالیانه 4 درصد همراه بوده ولی در بیشتر این سالها همراه با رشد بوده است. صادرات کالا از 16,5 میلیارد دلار در سال 2010 به 24,7 میلیارد دلار در سال 2014 افزایش یافت با این حال این حجم در سال 2016 به 12,8 میلیارد دلار کاهش یافت [16].

واردات

منابع انرژی علی‌الخصوص نفت خام مهمترین منابع وارداتی ایالات متحده از آفریقا را به خود اختصاص می‌دهد. لذا افزایش و کاهش قیمت نفت طی دوره مذکور سبب افزایش و کاهش ارزش وارداتی ایالات متحده طی دوره مذکور گردیده است. در بین کشورهای آفریقای زیر صحرا نیجریه بطور سنتی اصلی‌ترین صادر کننده نفت خام به ایالات متحده می‌باشد و در کنار آفریقای جنوبی بزرگترین شرکای تجاری این کشور را تشکیل می‌دهند. طی سالهای 2010 و 2011 بعلت افزایش قیمت نفت ارزش وارداتی ایالات متحده از آفریقا به بالاترین سطح خود یعنی به ترتیب به قریب 85 و 93 میلیارد دلار رسید ولی از آن زمان به بعد در اثر کاهش قیمت انرژی و همچنین افزایش تولیدات داخلی ایالات متحده در خصوص این نوع کالاها، ارزش وارداتی این کشور از قاره آفریقا کاهش یافت.

در همین دوره بطور کلی واردات کالا از آفریقای زیر صحرا با کاهش همراه بوده است. علت اصلی این کاهش همانطور که ذکر شد کاهش واردات نفت خام از آفریقای زیر صحرا در اثر افزایش تولید داخلی این ماده توسط ایالات متحده بوده است. واردات نفت خام آمریکا از آفریقای زیر صحرا از 50,4 میلیارد دلار در سال 2010 به 7,2 میلیارد دلار در سال 2016 کاهش یافت. واردات کالا بجز نفت از آفریقای زیر صحرا بین سالهای 2014-2010 رشد داشته ولی در سالهای 2015 و 2016 روندی کاهشی داشته است. کل واردات کالاهای غیر نفتی بین

جدول: روابط تجاری آمریکا- آفریقا (2009-2016) - میلیارد دلار [20]

سال	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
صادرات	24,3	28,3	32,8	32,7	35,2	38	27,1	22,3
واردات	62,4	85	93	66,8	50	34,6	25,3	26,5
تراز	-38,1	-56,7	-60,2	-34,1	-14,8	3,4	1,8	-4,2
جمع	86,7	113,3	125,8	99,5	85,2	72,6	52,4	48,8

روابط تجاری تحت AGOA

گرچه روابط تجاری میان ایالات متحده بر اساس قراردادهای چند جانبه و دوجانبه‌ای همچون 11 قرارداد چارچوب سرمایه‌گذاری با آفریقای زیر صحر، قرارداد همکاری‌های توسعه‌ای و سرمایه‌گذاری با 5 کشور عضو اتحادیه گمرکات جنوب آفریقا، مشارکت تجاری و سرمایه‌گذاری با جامعه شرق آفریقا و معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری با 6 کشور آفریقای می‌باشد [21] ولی با این وجود، قانون رشد و فرصت آفریقا [22] محور روابط تجاری ایالات متحده با این قاره را تشکیل می‌دهد. این قانون که یک برنامه تجارت ترجیحی غیرمقابل در خصوص واردات بدون تعرفه از کشورهای واجد شرایط آفریقای زیر صحر است در سال 2000 توسط کنگره ایالات متحده و به عنوان بخشی از تلاش‌ها برای توسعه آفریقا، تعمیق همبستگی اقتصادی در این منطقه و تقویت روابط تجاری و سرمایه‌گذاری ایالات متحده و آفریقا به تصویب رسید.

در سال 2015 این قانون با تلاش دولت اوباما و همکاری کنگره برای 10 سال دیگر و تا سال 2025 تمدید شد. تجارت ایالات متحده با آفریقا بطور قابل ملاحظه‌ای از سال 2001 زمانی که قانون مذکور اجرایی شد، نوسان داشته است. واردات محصولات انرژی که بخش اصلی جریان تجاری ایالات متحده با آفریقا را تشکیل می‌دهد از 15 میلیارد دلار در سال 2001 به 72 میلیارد دلار در سال 2008 افزایش ولی با افت شدید به 8 میلیارد دلار در سال 2016 کاهش یافت. در اثر تمرکز بر تجارت

سالهای 2016-2010 با کاهش 1,9 میلیارد دلاری از 14,4 میلیارد دلار به 12,5 میلیارد دلار رسید. با این وجود رشد واردات ایالات متحده از این منطقه در شمار نسبتاً کوچکی از گروه‌های کالایی از جمله محصولات کشاورزی، پوشاک، فلزات و برخی تجهیزات تولیدی خاص، افزایش داشته است. بطور کلی واردات کالا طی دوره مذکور با کاهش میانگین سالیانه منفی 18 درصد از 64,8 میلیارد دلار در سال 2010 به 19,7 میلیارد دلار در سال 2016 کاهش یافت [17].

سرمایه‌گذاری

میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه آفریقای زیر صحر بین سالهای 2000 – 2012 با میانگین رشد سالیانه 16 درصد همراه بوده است و از 8,1 میلیارد دلار به 64,2 میلیارد دلار رسید. ولی این جریان از سال 2012 رو به کاهش گذاشت و در سال 2016 به 46 میلیارد دلار رسید که نشانگر کاهش 28,5 درصدی از سال 2012 است. علت این کاهش، قیمت‌های پایین کالاها از جمله نفت خام، طلا، مس، سنگ آهن، و رشد کند در برخی از کشورهای آفریقای زیر صحر بوده که سبب کاهش این سرمایه‌گذاری‌ها برای سرمایه‌گذاران شده است [18].

ایالات متحده یکی از بزرگترین سرمایه‌گذاران در این منطقه است که از میان کل سرمایه‌گذاری خارجی در این منطقه طی دوره مذکور 13 درصد آن مختص به این کشور است. سرمایه‌گذاری ایالات متحده با کاهشی 12,8 درصدی از 33,2 میلیارد دلار در سال 2010 به 28,9 میلیارد دلار در سال 2016 رسید. در سال 2016 عمده‌ترین مقاصد سرمایه‌گذاری آمریکا در این منطقه آفریقای جنوبی، کنیا و نیجریه بودند که در همگی نسبت به سال 2010 همراه با کاهش بوده است [19].

- [۴]- Ibid, p.7
 [۵]- Doing Business in Africa
 [۶]- Power Africa
 [۷]- Trade Africa
 [۸]- EAC
 [۹]- USAID
 [۱۰]- USTDA
 [۱۱]- OPIC
 [۱۲]- USADF
 [۱۳]- MCC's
 [۱۴]- The White House Office of the Press Secretary, FACT SHEET: U.S.-Africa Cooperation on Trade and Investment Under the Obama Administration, Available at: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/09/21/fact-sheet-us-africa-cooperation-trade-and-investment-under-obama>
 [۱۵]- <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0013.html>
 [۱۶]- U.S. Trade and Investment with Sub-Saharan Africa: Recent Developments, US International Trade Commission, 2018, p.41
 [۱۷]- Ibid, pp.130-132
 [۱۸]- Ibid, p.178
 [۱۹]- Ibid, p.182
 [۲۰]- <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0013.html>
 [۲۱]- <https://ustr.gov/countries-regions/africa>
 [۲۲]- AGOA
 [۲۳]- Sub-Saharan Africa: Hey Issues, Challenges, and U.S. Responses, Congressional Research Service, 2017, p.8
 منبع: معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، روابط تجاری ایالات متحده – آفریقا در دوران اوباما، 1399/04/28.
 در: <https://b2n.ir/452258>

محصولات غیر انرژی تحت قانون رشد و فرصت آفریقا به عنوان کاتالیزوری برای توسعه روابط اقتصادی بین ایالات متحده و آفریقا، واردات چنین محصولاتی از این منطقه بین سالهای 2001 تا 2016 قریب به دوبرابر شده و از 7 میلیارد دلار به 12 میلیارد دلار رسید.

در سال 2016 دولت اوباما گزارشی تحت عنوان «فراتر از AGOA» منتشر نمود که به بررسی گام‌های بالقوه بعدی در راستای سوق دادن تجارت و سرمایه‌گذاری ایالات متحده به سوی توافقات متقابل‌تر در این منطقه می‌پرداخت. مهمترین چالشی که در این گزارش شناسایی شده بود وجود تنوع اقتصادی در کشورهای آفریقایی و سطوح مختلفی از منافع و ظرفیت‌ها بود که موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد باید آنها را مورد توجه قرار می‌داد. این موارد شامل پوشش کامل تعرفه‌ها، حمایت از حقوق مالکیت فکری، سرمایه‌گذاری، حقوق کار و محیط زیست می‌شد. این گزارش همچنین بر ضرورت حمایت‌ها از همبستگی منطقه‌ای، ایجاد ارزش افزوده بیشتر، تولیدات متنوع‌تر و اصلاحات بیشتر توسط ایالات متحده در این منطقه، تاکید می‌کرد [23].

[۱]- BBC, Full transcript of BBC interview with President Barack Obama, 2015, Available At: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-33646542>

[۲]- Alex Vines, Trade Not Aid: Obama's Africa Legacy, Available At: <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/trade-not-aid-obama-s-africa-legacy>

[۳]- Sub-Saharan Africa: Hey Issues, Challenges, and U.S. Responses, Congressional Research Service, 2017, p.1

فرصت‌ها و رویدادهای اقتصادی آفریقا

آگهی مناقصه بین‌المللی

پروژه نوسازی جاده ملی شماره 1 بین کینشاسا و باچامبا به طول 622 کیلومتر

دولت جمهوری دموکراتیک کنگو وامی با اخذ وام از صندوق توسعه آفریقا (FAD) در صدد پروژه نوسازی جاده ملی شماره 1 بین کینشاسا و باچامبا به طول 622 کیلومتر است. این پروژه در استان‌های کینشاسا، کوانگو و کویلو اجرایی خواهد شد. شرکت‌های ایرانی علاقمند به مشارکت در این مناقصه می‌توانند با سفارت جمهوری اسلامی ایران در کینشاسا تماس حاصل کنند.

مشخصات این مناقصه به شرح ذیل است:

جمهوری دموکراتیک کنگو

وزارت زیرساخت‌ها و کارهای عمرانی عمومی

اداره راه

واحد اجرای پروژه‌های اداره راه

پروژه نوسازی جاده ملی شماره 1 بین کینشاسا و باچامبا به طول 622 کیلومتر

آگهی مناقصه بین‌المللی

شماره شناسایی پروژه P-CD-DBO-012

- 1- دعوت از متقاضیان آگهی عمومی دریافت این پروژه که در وب سایت بانک توسعه آفریقا (BAD) مورخ 2019/10/2 منتشر شده است.
- 2- دولت ج.د. کنگو وامی را از صندوق توسعه آفریقا (FAD) دریافت کرده تا هزینه پروژه فوق‌الذکر را تامین اعتبار کند. این پروژه در استان‌های کینشاسا، کوانگو و کویلو اجرایی خواهد شد.
- 3- اداره راه (OR) به عنوان ارگان اجرا کننده، این مناقصه بین‌المللی را راه اندازی کرده که به شرح ذیل در 4 بلوک جداگانه و به صورت مستقل اجرا خواهند شد:

✓ بلوک 1: نوسازی بخش جاده کینشاسا به بوکانگا لوزو میسیون به طول 219 کیلومتر؛

✓ بلوک 2: نوسازی بخش جاده بوکانگا لوزو میسیون به روستای کائمبا به طول 194 کیلومتر؛

✓ بلوک 3: نوسازی بخش جاده روستای کائمبا به ابتدای شهر کیکویت به طول 92 کیلومتر؛

✓ بلوک 4: نوسازی بخش ابتدای شهر کیکویت به باچامبا به طول 96 کیلومتر؛

یک شرکت می‌تواند برای هر 4 بلوک درخواست بدهد، اما در اینصورت برای اجرا باید کارها را بطور موازی و همزمان پیش ببرد و مدت مقرر اجرای هر بلوک در این صورت قابل انباشته شدن نیست. شرکتی که قصد دارد

- همه بلوک ها را در اختیار بگیرد باید معیارهای واجد شرایط بودن زیر را بصورت تجمیعی برآورده کند: الف: از حیث تجهیزات، ب: از حیث پرسنل، ج: از حیث حجم معاملات (قراردادها)، د: از حیث ظرفیت مالی.
- 4- شرکت‌های واجد شرایط، متقاضی این مناقصه می‌توانند اطلاعات تکمیلی و بررسی اسناد مناقصه را از زمان انتشار این مناقصه از دفاتر واحد مدیریت پروژه‌های اداره راه به آدرس ذیل طی روزهای دوشنبه تا جمعه در ساعات کاری 9 صبح تا 12 ظهر و 13 ظهر تا 15:30 عصر (به وقت محلی) دریافت کنند.
- آدرس: واحد اجرای پروژه‌ها، اداره کل اداره راه واقع در شماره یکم خیابان اداره راه منطقه گومبه کینشاسا (ج.د.کنگو) به شماره تلفن 00243815261872 و 00243990558450 ایمیل: or_rdc@yahoo.fr
- 5- اسناد مناقصه را می‌توان پس از انتشار این مناقصه از دفتر مرکزی اداره راه در آدرس بالا با تسلیم یک درخواست کتبی و در قبال پرداخت مبلغ 300 دلار که غیرقابل استرداد است، دریافت نمود. پرداخت بصورت نقدی به صندوق اداره راه انجام خواهد شد و در خصوص متقاضیان غیرمقیم، مبلغ اضافی 100 دلاری بمنظور ارسال از طریق پست DHL دریافت خواهد شد.
- 6- مفاد دستورالعمل‌ها برای متقاضیان و بندهای مندرج در دفترچه مفاد عمومی اداری بعنوان مفاد اسناد تیپ (استاندارد) این مناقصه و واگذاری اجرای این مناقصه هستند که توسط گروه بانک توسعه آفریقا در سپتامبر 2010 منتشر شده و سپس در دسامبر 2017 مورد بازنگری قرار گرفته است.
- 7- تمامی درخواست‌ها باید به زبان فرانسه تهیه شوند و اینکه به مدت 180 روز پس از بازگشایی پاکتها معتبر خواهند بود: درخواست‌ها باید تا ساعت 10 صبح تاریخ 2020/8/31 به آدرس فوق‌الذکر تسلیم شوند و اینکه باید مبالغ ذیل را برای هر بلوک بعنوان ضمانت ارائه دهند:
- بلوک 1: 320 هزار دلار
 بلوک 2: 385 هزار دلار
 بلوک 3: 430 هزار دلار
 بلوک 4: 465 هزار دلار
- 8- پاکتها در حضور نمایندگان متقاضیان که مایلند در مراسم حضور داشته باشند در ساعت ده و نیم صبح مورخ 2020/8/31 به وقت محلی، در محل اداره کل اداره راه به آدرس فوق‌الذکر بازگشایی خواهند شد.
- تهیه شده در کینشاسا 2020 / 6 / 29
 محل مهر اداره راه ج.د.کنگو و امضای سرپرست اداره راه (مدیرکل موقت)